شالقار

ШАЛҚАР

ەلارالىق گازەت

Тұңғыш та үздік баспагер

осы бір көп жасап, көпті көрген, баспа саласында айтарлықтай еңбек сіңірген ақсақалым жайлы кейінгі ұрпақ білуге тиіс, ұмытпай естерінде сақтай жүруге тиіс деп ойлаймын.

Сондықтан да ол кісінің еңбек жолы, өмір жолы, өнегелі істері жайлы бүгін біз әңгіме қозғап, ой тастамақ ниеттеміз.

1932-нші жас қайнатқан заманы. Бұл со заманғы Шалқар аудандық „Социализм туы" газетінің ең алғаш шыға бастаған кезі. Сонымен қатар ол кез жергілікті халықтың тұрмыс жағдайының нашарлауы, сауатты маман-кадрлардың жеткіліксіз, әсіресе баспа техникасының тілін білетін адамдар жоқ десе де болғандай еді. Міне Қайып Солпенов ақсақалым / ол кезде әрине жас жігіт/ тырнақ алды еңбек жолын осындай қиын да бір дағдарыс қызық кезеңде тап келді.

Қиындығы түсінікті басқа керек, тілі басқа ауыр, заңы басқа қатаң. Ақиқаты — таныс түрен сандықтай бұрын-соңды көз көріп, қол ұстамаған жаңа кәсіп, газет баспа жұмысын игеруге деген күшінмес, жасқа тән ортақ еді. Міне осындайда көптеп-көмектен газеттің алғашқы саны да жарық көрді. Әрине бітпесі іске алғашында сенім де, мін де болған шығар. Бірақ та құлшыныс та мол еді. Содан былай қарай ұзақ жылдар бойы осы баспа жұмысында Көкен өз әріптестерімен бірлесе еңбек етті. Со бір алғашқы кезеңдер жайынан аудандық газеттің бір санында Қайып Салпенов өзі қол үйренісе былайша есеп алған болатын: аудандық партия комитеті бюросының қаулысымен редакторлыққа бекітілген Әбдулла Биекенов Қостанай қаласынан „Санкт-Петербург" маркалы баспа машинасын алып келді. Онымен бірге Иванов деген орыс жігіті еріп келіп машинаны құрып берді. Сөйтіп 20 август күні алғашқы номерді Иванов басты да, мен оған көмекші болдым. Иванов мені өз кәсібіне баулығаннан соң еліне қайтып кетті. Арада соғыс жылдары сол үйренген басқа уақытымда печатник кәсібіне арнап, 1958 жылы пенсияға шықтым.

Одан бергі кезеңдерде газет „Коммунизм

1982 жыл. Шалқар аудандық „Коммунизм таңы" газетінің 50 жылдық мерейтойы қарсаңында. Ардагерлер, баспахана үздіктері Тілеужан Шойтарин мен Қайып Салпенов (ортада) және баспагер Бери Таганов.

тасында Көкең айтқандай былай деп жазған еді:

-„Газеттің алғашқы номері сол жылы 20 тамызда жарық көрді. Оны басқан осы өңірдің тұңғыш печатнигі Қайып Солпенов еді.

К.Солпенов ол станок пен 1956 жылға дейін жұмыс істеді. Әбекең арқылы әкелген газет басатын, қолмен айналдыратын станокта „Санкт-Петербург" деген сары жезге ымсенен жасалған құдығы бар еді. 1956 жылы газет төрт бет болып шығатын болғанда электр тоғымен жүретін плоскопечатный машиналар келді. Сол жылы К.Солпенов зейнеткерлікке шықты. Көкен осы кезде таза дүниеден

ған ана, зейнеткер-ұстаз Жәмия Жиенқанованың да айтары бар:

—Қайып Солпенов деген ақсақал өз анамның туған ағасының баласы./яғни анамның туған інісі/. Ол сонау 1932 жылы Шалқар ауданының „Социализм туы" газетін ең алғаш шығарушылардың бірі болған. Со номерге тікелей қатысқан адам. Содан 1942 жылы майданға алынып, одан 1945 жылы I-топтағы мүгедек болып елге оралды. Келген бойда со баяғы баспа жұмысын жалғастырды. Белгілі журналистер Т.Шойтаринмен, Ш.Қарымсақовпен, Т.Торежановпен т.б. үнемі ақыл-кеңес алмаса жүріп ұзақ жылдар бойы абыроймен еңбек етті.

Рас, кейінгі ұзақ жылы

ниеті сиқырының жемісіндей „Ұлы басшағер" тымырақ белгісін алды. Өмірінің соңына дейін өз ділін мұрын арлақ тұтып, құрметтеген сыйлы адамда болды. Сонымен бірге ол мұсылмандығы мен жынын ұстаммен, тақуат-ғибадын, молда, адал адам еді. Өзіне жарасымды сақалы, сақал-мұрты болатын. Көрікті де әсем пейілді кісі еді. Ол кісіде ұрпақ болмады. Анасы, екі қарындасы, інісі болған, бірақ олар өмірден өткен. Інісі Жақсының Солтенов Ұлы Отан соғысынан оралмаған. Ол кісіден де ұрпақ жоқ. Бүгінде Көкеннің немере Оасқа Манай, Ізбасқан деген екі немере бар.

Көкен 1990 жылы 92 жасында қайтыс болды. Халқына жарты ғасырдан астам адал қызмет етті. Көздің алдында тербеленіп, бала болып, бәрін көріп өстім. Жұмысына кешкі 5-те кетіп, ертеңіне 6-7 де бір-ақ келетін. Сонда түні бойы ерелі таңды ... атқарып газет басатын. Одан почта арқылы халыққа тарайтын. Өз басым газет дегенді тоқым-тербелетін, саяси-әлеуметтік маңызды бір іс деп білемін. Көкем-ай, еріміңнің ... жақсылығы болмаса бәрі бекер екен.

Халқына, білетін ағаларға, бар ғұмырын сарп еткен газет редакциясы мен басшылары адамдарына айтарым: осы өлкеміз адал еңбекпен басылым сиқырын әлі де болса ескеріп, оған қаламгерлердің бір көшесінің атын берсе екен деп,—ойлаймын.

Жоғарыда айтылған ойлардың ... де мақұлдай отырып, шыныңды да, қаламгерлердің де мен-менсінбейтін отауларым кеңесінде келе жатқан көптеген жеткілікті, есімдерін кең, таза, тойға деген біреуін „Қайын Солтенов" атындағы көше деп атаса, сонымен бірге мұражайда „Ақшиманшылығы" түптілігін да үзік баспагер „Қайын Солтенов" деп жазылған үлкен портретін ілсе қойса келешек ұрпақ біле жүрер еді, мақтан тұта жүрер еді деп ойлаймын.

Сембай КАРИН
Қазақстан Журналистер Одағының мүшесі.
Шалқар қаласы.